

SISÄMINISTERIÖ**19. 11. 2014****INRIKESMINISTERIET**

Sisäministeriö
PL 26
00023 VALTIONEUVOSTO
hare@intermin.fi
jukka.tukia@intermin.fi

Sisäministeriön lausuntopyyntö 5.11.2014, SM1419853, Dno-2014-1539

LAUSUNTO HALLITUKSEN ESITYKSESTÄ UUDEKSI RAHANKERÄYSLAIKSI

Hengitysliitto ry ja Suomen Sydänliitto ry esittävät pyydettyinä lausuntonaan uudesta rahankeräyslakiesityksestä seuraavan:

1. Lakiesitys on varsin laaja ja monivaikutteinen ja se koskee sosiaali- ja terveysjärjestöjen toimintaa ja varainhankintaa useilla tavoilla. Lakiesityksessä ja sen perusteluissa ei ole kuitenkaan uskottavasti tai riittävästi perusteltu yleistä tai yksityistä tarvetta muuttaa koko nykyistä, toteutukseltaan vakiintunutta rahankeräyslakia. Nykyisestä laista ei ole myöskään aiheutunut sellaisia ongelmia, väärinkäytöksiä tai järjestöille ylimääräistä hallinnollista menettelyä, mikä vaatisi koko lainsäädännön väliä muuttamista.
2. Rahankeräyslakia on juuri muutettu 1.9.2014 voimaan tulleella lailla. Tämän muutoksen jälkeen ei ole ilmennyt sellaisia tekijöitä, jotka välttämättä vaatisivat koko lain uudelleen arviointia. Tuota lakimuutosta valmisteltaessa kuultiin myös rahankeräysten järjestäjiä, mihin viitataan myös tämän lakiesityksen perusteluissa. On syytä korostaa, että kuulemiset liittyivät nimenomaan silloisen lakiesitykseen, eikä niillä voi perustella tätä esitystä sillä tavoin kuin perusteluissa eri kohdissa väitetään. Kuulemistilaisuuksissa on niin kuin perusteluissakin todetaan, esitetty kaiken lisäksi varsin erilaisia näkökantoja, minkä vuoksi niitä ei voi sellaisenaan käyttää tämän esityksen kannattamisena.
3. Esitetyllä lailla kumottaisiin vakiintunut ja yleisesti hyväksytty periaate, jonka mukaan varoja kerätään luvanvaraisesti yleishyödyllisiin tarkoituksiin avoimessa ja läpinäkyvässä viranomaisvalvonnassa. Yleishyödyllisyyden vaatimus rahankeräyksessä on antanut uskottavuutta koko keräystoimintaan ja vahvistanut yleishyödyllisten järjestöjen toimintaa samansuuntaisesti yleisen mielipiteen sekä verotus- ja muussa lainsäädännössä olevien tällaista yhteiskunnallista toimeliaisuutta korostavien ja rohkaisevien tekijöiden, hyvinvointivaltioajattelun kanssa. Tämä esitys on ristiriidassa vuosi-

kymmenten arvokkaan tradition kanssa ja se on selvä uhka vapaaehtoisen järjestötoiminnan jatkumisen ja kehittämisen kannalta. Sosiaali- ja terveysjärjestön näkökulmasta katsoen tällaisella sääntelytavalla ei päästä lain perustavoitteen, luotettavuuden edistämiseen. Lakiesityksessä ei ole myöskään selvitetty, onko sääntelytapa sopuisuudessa muun lainsäädännön, kuten yhdistyslain kanssa.

4. Lakiesityksen mukaan rahankeräyksen voisi järjestää nykyisestä poiketen myös julkisyhteisö. Erikseen mainitaan, että kunta tai valtio voisi toimia rahankeräyksen toimeenpanijana. Esityksessä ei ole mitään perusteita sille, että pakkojäsenyyteen perustuva ja verotusoikeuden omaava julkisyhteisö voisi toimia samoilla ehdoilla varojen kerääjänä kuin esim. sosiaali- ja terveysalan vapaaehtoisjärjestö. Täältä osin esitys on myös jyrkässä ristiriidassa lain tarkoituspykälässä olevan tavoitteen – yleisen lahjoitusvalmiuden lisäämisen – kanssa.
5. Uusi laki mahdollistaisi myös sen, että yrityksillä olisi mahdollista harjoittaa rahankeräystoimintaa tavanomaisen liiketoiminnan osana. Tästä mahdollisuudesta ei voi sanoa muuta kuin, että monissa yhteyksissä hyväksi havaitun, voittoa tavoittelemattoman ja toisaalta nimenomaisesti siihen pyrkivän toiminnan erottelun kannalta tällainen yritystoiminnan muoto olisi hyppäys tuntemattomaan. Kukaan ei voi ennustaa tai arvioida, mitä seurauksia tällaisella rahoitustavalla olisi yhtäältä perinteisesti säänneltyyn ja järjestettyyn yritystoimintaan ja toisaalta vapaaehtoistyöhön ja järjestöjen rahoitukseen. Vähintäänkin tulisi selvittää, onko tämä ristiriidassa esim. kilpailusäännösten kanssa.
6. Esitys mahdollistaisi niin ikään keräysvarojen käyttämisen yksityisen edun tavoittelemiseen. Perinteisten ja yleisön luottamusta nauttivien rahankeräysten siirtyminen yksityisen edun tavoittelemiseen on moraalisesti ja eettisesti arveluttavaa. Jos siihen vielä yhdistetään esitetyllä tavalla valvonnan keventämistä, saatetaan joutua hallitsemattomaan tilanteeseen.
7. Keskeinen perustelu laille näyttää olevan luopuminen lupamenettelystä ja siirtyminen kevyempään ilmoitusmenettelyyn. Hallinnollisesti asiat siirtyisivät poliisilta maistraatille. Käytännössä sosiaali- ja terveysjärjestöille ei ole nykyisestä lupamenettelystä aiheutunut sellaista haittaa tai vaivaa, että lupamenettelystä olisi tarpeen välittömästi luopua. On myös vaikea hahmottaa, minkälaista hallinnollista säästöä järjestelystä syntyisi, koska maistraatille joka tapauksessa esitetään rahakeräysilmoituksiin ja -tilityksiin liittyviä ja muita valvonta- ja rekisteritehtäviä. Lakiesityksen perusteluista selviää, että rahankeräysten järjestämiseen liittyvät viranomaistehtävät eivät nykyiselläänkään vaadi kovin mittavia resursseja, joten niistä tehtävät säästöt eivät ole edes hallinnon keventämistavoitteiden kannalta merkittäviä.
8. Rahankeräysten luotettavuuden ja tuottavuuden sekä keräysten toimeenpanijoiden ja niihin varoja antavien kannalta poliisin mukanaolo lupa- ja valvontamenettelyssä on ollut ensisijaisen tärkeää. Koska lakiesityksessä olevat kaikki muutokset – rahankeräysten toimeenpano, yleishyödyllisyysvaatimuksen poistaminen, yritysten ja yksityis-

ten mukaantulo ja valvonnan keventäminen – vaikuttavat samaan suuntaan, on perustellusti syytä pelätä, että samalla luodaan tilaisuuksia myös väärinkäytöksille ja epäterveille, jopa rikollisille menettelyille. Asiaa korostaa vielä se yleinen lainvalmistelua heijastava tavoite, että tällä sääntelyllä lisätään selkeästi keräysvarojen yhteismäärää.

9. Lakiesitykseen sisältyy uutena valvontakeinona 17 §:ssä oleva itsesääntely. Jokaisen rahankeräyksen toimeenpanijan tulisi kuulua riippumattomaan ja suosituksia antavaan toimielimeen, jolla ei kuitenkaan olisi julkisia hallintotehtäviä ja jonka tehtävistä ja organisaatiosta säädettäisiin yleisluonteisesti. Tällaisten toimielinten asema ja merkitys jäävät lakiesityksessä siten epäselviksi.

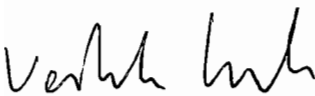
Edellä olevan perusteella Hengitysliitto ja Sydänliitto esittävät, että lakiesitystä ei hyväksytä esitetyssä muodossa, vaan rahankeräyslain valmistelu aloitetaan uudestaan, nykytilan arviointi tehdään esitettyä perusteellisemmin, valmistelulle varataan riittävä aika ja sen yhteydessä kuullaan aidosti nykyisiä rahankeräyksen järjestäjiä. Hengitysliitto ja Sydänliitto pitävät välttämättömänä, että rahankeräyksissä säilytetään yleishyödyllisyyden vaatimus ja varojen keräämistä ja käyttöä valvotaan riittävästi, avoimesti ja muutenkin sillä tavalla, että keräysten luotettavuus ja uskottavuus kestävät.

Hengitysliitto on perustettu 1941 ja Suomen Sydänliitto 1955. Molemmat järjestöt ovat järjestäneet rahankeräyksiä ja arpajaisia useiden vuosikymmenien ajan, käytännössä toimintansa alusta alkaen. Keräysvaroilla on keskeinen merkitys vapaaehtoistoiminnalle, joka kohdistuu järjestöjen runsaan 100 000 henkilöjäsenen vertaistuki- ja muun toiminnan toteuttamiseen.

Helsingissä 11. päivänä marraskuuta 2014

HENGITYSLIIITTO RY

SUOMEN SYDÄNLIITTO RY

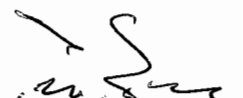
Veikko Korpela
toimitusjohtaja

Kimmo Juutilainen
yhteyspäällikkö

Tor Jungman
pääsihteeri

Timo Ruoko
järjestöjohtaja